

VALOTKA, Teodoras
Lietuvos Dokumentacijos Projektas
Lietuviškai
RG-50.473*0189

Kasete 1 is 1-os

Šiame pokalbyje, Teodoras Valotka, Biržų vietinis ir vaikas per karą, pasakoja savo prisiminimus, ypač kai matė vežimus vežant žydus į šaudymą. Jis ypatingai atsimena pamojaujant bendraklasiui, nei vienas nei kitas nežinojant kas neužtrukus atsitiks. Jis irgi atpasakoja jo tėvo prisiminimus, kaip kasėjas tų duobių I kuriuos žydai buvo nušaudyti, o irgi kabla apie dieną kai jis matė žydų drabužių pardavimą mieste. Jis ypač prisimena kai jo kaimynė užrėkė ant moterės kuri bandė pirkti drabužius, sakant kad nėra teisinga.

[01:] 00:33:23 – [01:] 07:22:02

Jis pristato save kad gimes 1929-ais metais Biržų apskrityje, Nemunėlio Radviliškije; aiškina kad karas gana ramiai prasidedo jo miestelije ir kad ne matė jokių tarybinių kariominių del keleta savaičių; atsimina kad pirma grupė vokiečių kur atvyko į miestelį buvo dviritininkų būrys; atsimina kad "Vaterland" buvo užrašyta ant dviračių; pasakoja kaip vokiški kareiviai - dviritininkai - pirmiausiai išplėšė parduotuvę ir padalino reikmenius vaikams; patikslina kad išdavė kojines, pinigus, ir t.t.; tikslina kad buvo vartotojų kooperatyvų parduotuvė ir aiškina kad pirmiau priklausė žydai vardu Elijah **Nankinas [Tankinas]** prieš pasidarant kooperatyvinę; atsimina šaudymą vietinės valdžios; vardina keleta nušaudytų: Artorga Samulionis, Mažuika; tikslina kad buvo apie 7 žmonės sušaudyti; spėja kad miestelį buvo apie 17 žydiškų šeimų; pasakoja apie dieną kai jis matė kaip žydai buvo varyti į sušaudymo vietą; atsimena tris vežimus, ir vienoje, tris berniukus iš savo klasės: Itsikas Brėgeris, Itsikas **Haita [High-tuh]**, ir **Nankinas [Tankinas]**; pasakoja kaip jis ir Brėgeris vienas kitam pamojavo, nei vienas nei kitas nejaučiant kas neužtrukus atsitiks; aiškina kad grįžo į namus surasti susijaudinusią motiną, kuri išaiškino kad tėvas buvo nusiūstas su apie 8 miestelių vyrų kasti duobes; aiškina kad kasėjai nežinojo kam duobės buvo ir galvojo kad gal ir jiems; aiškina kad per šaudymą jiems reikėjo pasilikti ir žiūrėt, o tada atkasti; mina kad dauguma suaugusių žmonių buvo išsigande per kara bet tylėjo.

[01:] 07:22:03 – [01:] 22:32:19

Jis pasakoja apie žydų rūbų pardavinėjimą lauke vietinės krautuvės; pasakoja kaip viena moteris priėjo ir nupirko rūbus, o tada jo kaimynė, Ona Makšimienė, ant jos supyko, sakant kad negerai, kad ji perka turtą sušaudytų žmonių; spėja kad ne buvo daug pirkėjų; apibūdina drabužius kaip aukštos kokybės: kostiūmai, suknelės; mina kad laikas tarp matant klasiokus vežimuose ir girdėjant šūvius buvo apie valanda; spėja kad buvo visi miestelio žydai, neįskaitant vieną kuris pabėgo - Šmėrelis **Nankinas [Tankinas]**, kuris buvo vėliau surastas ir nušautas; diskutuoja vyrus kurie varė žydus vežemuose; vardina: Paliukas; Akulavičius; sako kad varantys buvo su ginklais bet civiliniai apsirengę; sako kad tėvas grįžo už dviejų valandų; sako kad tėvas pasakojo

kaip žydai buvo išrykiuoti, jie elgėsi labai ramiai, tik viena kita klausinėjo - "už ką?"; sakė kad tėvas pasakojo kad prieš šaudymą buvo liepiama žydams nusirengti viršutinius rūbus, ir po sušaudymo, šaudytojai sakė kad duobkačiai galėjo jos paimiti, bet negirdėjo kad kas paimitė; kalba apie žydų namus; sako kad dauguma stojo tusti, ir kad dauguma sudege per kara nes ne toli buvo vokieciu gynybos linijos; prisimena vaikiškus prisimenimus, draugaujant su Akulavičiaus vaikais; taro kad neatismena kad žydai betkada būtų minimi bažnyčioje per pamokslą; sako kad girdėjo kad Kunigas **Vingšnelis [Vinkšnelis]** buvo vadovas sukylėlių judėjimo; sako kad kaikuriė sukylėliai nešėjo baltą raištį, kuris kaikada turėjo raides LAF; vardina vieną sukylėlį: Mykolas **Zdagys [Dagys]**; sako kad niekad nematė anti-žydiškos propagandos; sako kad daugiausia žmonių ne turėjo radijų ir ne turėjo lengvai prieinamus laikraščius.